

Приносът на Любомир Пипков в развитието на акапелното хорово творчество в периода 1934-1972 г.

Резюме: Любомир Пипков принадлежи към композиторите, чието творчество е насочено към съвременността. В него се открива непрекъснато развитие и усъвършенстване на темите и образите, които създава. Това променя музикалния език и художествено изразните средства, които използва автора, за да разкрие многообразието от идеи, вълнували изследователския дух на композитора през целия му творчески път. В жанра на акапелната хорова песен Пипков разкрива една забележителна еволюция, чиито етапи са свързани с композирането на различни хорови творби. Песните на Л. Пипков се отличават със специфична образност и интонационна атмосфера, която ги превръща в неделима част от нашата музикална култура и съвременното изкуство. В тях откриваме както творби в народен дух, претворяващи характерни черти от богатия български фолклор, така и произведения със значително по-съвременен език, които кореспондират на стилового многообразие в световния музикален живот.

Abstract: Lubomir Pipkov belongs to composers whose works focus on the cultural situation at his time. It reveals the continuous development and refinement of the themes and images, which he creates. This fact changes the musical language and the artistic means, used by the author to reveal the diversity of ideas that have excited his own spirit of real researcher throughout his creative career. In the genre of the a cappella choral song Pipkov shows remarkable evolution whose stages are connected with the composition of various choral works. L. Pipkov's songs are distinguished by their specific imagery and intonational atmosphere, which makes them an integral part of our musical culture and contemporary art. In them we find works in the national spirit, transforming characteristic features of the rich Bulgarian folklore, as well as works with significantly more modern language, which correspond to the stylistic diversity of the world music life.

Ключови думи: Пипков, хор, творчество, акапелни песни, жанр, слово, „Жълта пеперуда“, „Пролетен вятър“.

Key words: Pipkov, choir, creativity, a capella songs, genre, word, „Yellow butterfly“, „Spring wind“

Любомир Пипков е сред композиторите, в чието творчество има широк жанров обхват. Постиженията му са еднакво значими както в симфоничното, така и в музикално-сценичните творби, а най-ярките камерно-инструменталните произведения не отстъпват на вокалните и хорови произведения. През целият си творчески живот Любомир Пипков е свързан с хоровото изкуство не по-малко от другите разработени от него

жанрове. Под ръководството му хорът на Софийската опера осъществява значими художествени изпълнения. Наред с професионалната си дейност за издигане нивото на хоровия състав към най-авторитетния оперен театър у нас, Пипков вижда в хоровата самодейност потенциал за по-голямо развитие. Затова още с първите свои хорови творби, той поставя нови, непознати за тогавашната културна действителност художествени задачи. В областта на акапелната хорова песен Л. Пипков обогатява българската музика с около 25 хорови опуса, чрез които осъществява плавната връзка с творчеството на първото поколение български композитори. Същевременно стъпва на създадените до този момент традиции в хорови жанрове придавайки им нова музикална изразност. Част от хоровите акапелни творби на композитора са с битова тематика („Горице ле, лилянова“ – за женски хор, написана през 1941 г.; „Пушка пукна“ – за четиригласен еднороден хор; „Цяло се село събрало“ – за смесен хор, 1953 г.) и кратки обработки на народни песни, сред които се открояват („Барем се ерген находих“ за смесен хор, отпечатана през 1936 г., Седем народни песни – за смесен хор, отпечатани през 1951 г. и др.). Към песните с подобна тематика, Пипков включва песните по текст на Ас. Разцветников – „Пролет“ – за тригласен хор и „Чудното хоро“ – за четиригласен мъжки хор. В тях той търси пряка връзка между текста и музиката, разчупвайки стереотипните песенни форми с оглед постигането на по-голяма непосредственост на израза.

Любомир Пипков е част от композиторите, които проявяват жив интерес към политическата реалност в страната и симпатизира отявлено на левите идеи. Влиянието им се чувства в написаните голям брой песни с революционна тематика по текстове, свързани със септемврийските въстания от 1923 г., окачествени от левите интелектуалци като Септемврийско въстание Така създава песните „Въглекопач“ („Надоле,

надоле) – за мъжки хор по текст на Хр. Смирненски¹, отпечатана през 1936 г. в сборник „Хоровод“, „Пролетен вятър“ – за смесен хор по текст на Н. Фурнаджиев; „Писнали са“ – за мъжки хор по текст на Ас. Разцветников, написана през 1940 г., „Малкият чирак“ – за тригласен хор по текст на В. Петров, написана през 1959 г. Любомир Пипков е един от малкото български композитори, заедно с Петко Стайнов и Светослав Обретенов, които до 1944 г. създават творби с подобна тематика. Други песни на Пипков, които са свързани по-пряко с вълненията от 1923 г. са „На нивата“ – за мъжки хор по текст на Ат. Душков, отпечатана през 1939 г., „Жълта пеперуда“ – за смесен хор по народна песен, отпечатана през 1941 г., „Царевица ранна“ – за смесен хор по текст на Ас. Разцветников, отпечатана през 1949 г., и „Нани ми, нани, Дамянчо“ – за соло и тригласен еднороден хор по народна песен, отпечатана през 1954 г.

Любомир Пипков е сред авторите на акапелни хорови песни, които осъществяват внимателна предварителна селекция на текстовете, върху които изграждат своите произведения. Това е основен момент в концепцията на Пипков за композирането на вокални произведения, като ясно може да се види важната роля, която има текста при тяхното драматургично изграждане. Авторът избира внимателно стиховете си сред най-доброто, съответстващо на творческите му търсения. Виден е интереса, който е имал към поезията на творци като Никола Фурнаджиев, Никола Вапцаров, Христо Смирненски, Елисавета Багряна, Атанас Далчев, Асен Разцветников, Христо Радевски, Владимир Башев и други. С голяма част от тях Пипков се познава лично и тяхната поезия отрано става текстова основа на неговите песни. В нея композиторият намира идеалите както на националната поезия, така и олицетворение на универсалната философия, към които се стреми през целия си живот.

---

¹ Редица изследователите на Л. Пипков посочват песента „Въглекопач“ като първата хорова песен в творчеството на композитора, датирана 1936 г., макар че по своята същност тя следва да бъде причислена към масовите песни на композитора.

Към словото и текста в хоровите акапелни песни Пипков се проявява като новатор – търси и разкрива смисловите акценти, които са и опорни части на текста, като се стреми да ги пресъздаде най-точно при интонационното им претворяване в песен. Успява да изгради смислов диалог с публиката, чрез въздействието на словото, в който логиката на текста е водещата, а музикалното развитие, макар и на заден план, акцентира отделни важни части. Така се разкрива богата мелодична линия, насочена към откриване на текста като основно изразно средство за постигане на художествена изразност. За Л. Пипков той има основно значение – във всички акапелни хорови песни се откроява усещането му към българската реч - нейната мелодия, прозодия, вътрешен замисъл и отношение, което има поета във всеки стихотворен текст. Това му дава възможност да постигне онова силно внушение в песните, което е дело на истинските майстори в песенния жанр, за да бъде усетено както от публиката, така и от изпълнителите. Тълкувани с тази естествена връзка между текст и музика, творбите разкриват богата палитра от емоции и нюанси.

В акапелните хорови песни, създадени върху професионална литературна основа Пипков намира собствените стилови белези и оригинален композиторски изказ, своя съкровена поетична и музикална изразност, основана върху българската реч и интонационните елементи на българската народна музика. Така например хоровите произведения, които не са написани върху фолклорна основа имат мелодия, близка до речитатив, но са в различна музикална форма – емоционален и изразителен е той в „Пролетен вятър“, психологическо е обобщението на речитатив и мелодия в „На нивата“, активна е рецитацията в „Писнали са“, интимна е изразителността в „Царевича ранна“. Основа на голяма част от акапелните хорови творби на Л. Пипков е българската народна песен, анализирана като комплекс от мелодия и текст. Споменатите произведения са синтез между народен текст и мелодия, но в хоровото творчество на композитора

се открива и друга група песни, които съхраняват формата си на народни песни („Горице ле, лилянова“, „Пушка пукна“, „Цяло се село събрало“). Съществува и още една група, които са фолклорни обработки – „Жълта пеперуда“, „Нани ми, нани, Дамянчо“. В тях се разкрива приносът на Пипков към развитието на жанра на акапелната хорова песен, защото творческата трансформация, която се наблюдава при тези произведения се дължи именно на него. Така например песента „Жълта пеперуда“ е творба с изключително емоционално вътрешно въздействие, без значение от авторското указание, че темата ѝ е народна. За Пипков тя *„има своя чувствителност, свои цветове, своя поетика, богатство от ритмика“*² и именно тези черти оформят облика на българското акапелно хорово творчество. Към жанра на акапелната хорова песен попадат и песните с революционна тематика, които Пипков създава в определен период от своето творческо развитие. Така в песента „Въглекопач“ се открива по-скоро славянска звучност близка до химн, в песента „Писнали са“ се разпознава отново българската народна песен, но се разкрива и намерението на композитора да изрази говорното начало в текста. В песента „Пролетен вятър“ продължават творческите търсения на Пипков към изграждането на музикална изразност основана върху интонациите на българската реч, преплетени с метроритмичните елементи на българската народна музика. В песни като „На нивата“ и „Царевица ранна“ пък ясно се откроява уникална авторската мелодия, внушена от особеностите на различните по характер настроения на двете песни.

В този жанр в творчеството на Л. Пипков се чувства естествената интонационна връзка с народната песен. В зависимост от творческия период и жанровата характеристика на хоровите песни, фолклорното влияние се изразява в по-малко или повече стилизиран вид, ръководи

---

² Интервю с Л. Пипков от 25.04.1972 г., Златен фонд на БНР.

цялата песен или пък изпълнява роля на интонационен, или тембров нюанс.

Оригиналността на хоровия стил на Л. Пипков проличава и при хармонизацията на хоровите акапелни песни. Пипков е композитор, който открива смели, нетрадиционни, хармонични съчетания и мелодично-полифонични ходове. Затова и начинът, по който използва хармонията е различен от традиционните хармонически връзки на класическата западноевропейска музика. Използвайки характерната ладова основа на българската народна музика, Пипков създава по-дълбока творческа връзка с фолклорните интонации, служи си с субдоминантови тризвучия и четиризвучия, както и с акордови тризвучия, построени върху трета и шеста степен, чрез които постига специфичното за своя собствен стил на звучене на хоровата фактура. В тези вокални творби, Пипков постига органична връзка между ритмометричните особености и поетичната реч на българската хорова музика. За композитора не е характерен еднообразният начин към отразяване на различните текстове – със сериозен и проникновен интелектуален прочит Пипков намира индивидуален облик за всяка хорова песен.

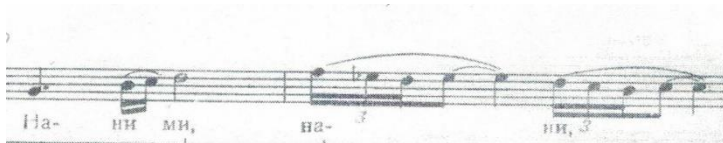
Характерна черта на акапелното хорово творчество на Л. Пипков е неговата прецизност и лаконичност по отношение на музикалните форма и мисъл. Песните му са с ярка музикална характеристика, но неголеми по форма, за което помага музикалната тъкан, която той използва като интонационен източник. Акапелните хорови песни, които Л. Пипков създава през различните си творчески периоди притежават своята индивидуална образност, като винаги разкриват релефно обрисувания творчески облик на своя автор. И в песните с любовна лирика, и в тези, са създадени върху фолклорна основа, в песните с куплетна форма, както и в тези с речитативно изграждане или пък онези, написани върху

революционни текстове прави впечатление стремежът на композитора към претворяване на ясно изразени поетични образи чрез релефен мелодичен профил в различните хорови партии, към музикална окраска и изразително разгръщане на общата хорова звучност.

Акапелните хорови песни на Л. Пипков са разнообразни по своята структура, художествено изразни средства и жанрови белези. Композиторът непрекъснато усъвършенства техния облик, като в тях са вплетени различни по своята палитра чувства – от щастие, радост и светли мисли до тъга, отчаяние и дълбоки емоционални преживявания. В последните хорови опуси от творчество си („Приглушени песни“, „Четири мадригала“), Пипков показва по-изразителна индивидуалност и съвременна окраска на своя музикален стил. Все по-често предпочита за основа на песните си стихове от съвременни поети, изразяващи по-директна форма на израза и индивидуална чувствителност. Актуалната, съвременна поезия на поети като В. Башев, Б. Божилов, В. Пешева, Ст. Цанев се съчетава убедително с новите идеи на композитора, а хоровите песни носят отличителните черти на обновена естетика и художествено-изразни средства. В хоровите акапелни творби Л. Пипков често използва лайтритъм. Това е онзи ясно изразен ритмичен мотив, който преобладава в изграждането на различни хорови песни и им добавя оригинален облик. В „Пролетен вятър“ лайтритъмът съответства на метричната единица

, в „Нани ми, нани, Дамянчо“

и т.н. Лайтритъмът винаги

изпълнява важна смислова и художествена роля, която „преминава“ през цялостната музикална тъкан на творбата и обединява успешно отделните

на пръв поглед разкъсани части на цялото. Използването му е продиктувано от съдържанието на хоровата песен и помага да се изясни по-пълно основния музикален образ.

Хоровата акапелна музика, която създава Пипков носи в себе си богат свят на идеи и емоции, вдъхновени от литературата, философията, както и от политическите течения, характерни за времето, в което живее. Пипковото хорово творчество се характеризира с умело използване на тембровото богатство на различните хорови състави, полифонично гласоводене, изострено мелодично и хармонично развитие на музикалните идеи, но най-вече задълбочено отношение и усещане към поетичното слово, пресъздаващо ярки драматични музикални образи и теми.

„Написана“ на нов музикален език, хоровата акапелна песен в творчеството на Л. Пипков съчетава в себе си динамика и повествование, мъдрост и психологизъм. Всичко това разкрива оригиналния негов композиторски стил и доказва значимото му присъствие като изявен представител на съвременното българско хорово изкуство. Това е без съмнение композитор, който е част от онези творчески личности, които притежават дарбата да изразяват цели епохи в творчеството си и едновременно с това да създават и разработват вечните теми в музикалното изкуство, на което са отдали живота си.

Използвана литература:

1. Ангелов, К. Любомир Пипков, С., 1999.
2. Беливанова, К. Изследвания, критика, публицистика, С., Арткооп, 2002.
3. Илиев, К. Любомир Пипков монография, С., Наука и изкуство, 1958.
4. Пипков, Л., Избрани статии, С., Музика, 1977.

5. Хлеббаров, Ив., Творческата еволюция на Любомир Пипков, Т.1, С., 1996.
6. Хлеббаров, Ив., Творческият свят на Любомир Пипков, Т.2, кн.1 С., 2000, Кн. 2, С., 2001.
7. Хлеббаров Ив., М. Костакева, К. Друмева, Любомир Пипков, Студии, С., 1975.
8. Архив на БНР – интервю с Л. Пипков, Златен фонд.

References:

1. Angelov, K. Lyubomir Pipkov, Sofia, 1999.
2. Belivanova, K., Investigations, critics, journalism, Sofia, Artcoop, 2002.
3. Iliev, K., Lyubomir Pipkov, monography, Sofia, Science and Art, 1958
4. Pipkov, L., Selected Articles, Sofia, Music, 1977
5. Hlebarov, Iv., Creativity evolution of Lyubomir Pipkov, vol.1, Sofia, 1996
6. Hlebarov, Iv., Creativity evolution of Lyubomir Pipkov”, vol.2, Sofia, 2001
7. Hlebarov, Iv., M., Kostakeva, K.Drumeva: Lyubomir Pipkov – Studios”, Sofia 1975.
8. BNR archive – Interview with Lyubomir Pipkov.